

HOOFDELIJKE AANSPRAKELIJKHEID VAN LEVERANCIER EN KREDIETGEVER BIJ GOEDERENKREDIET

prof. mr E.H. Hondius

1.

Leverancier A verkoopt aan afnemer B een goed 'op gemakkelijke betalingsvoorwaarden'. Het krediet wordt verstrekt door kredietgever C, die over het verstrekken van krediet met A een vaste afspraak heeft. A levert niet of ondeugdelijk. B heeft tegenover A mitsdien een opschortingsbevoegdheid terzake van de koopsom. Heeft B deze bevoegdheid ook tegenover C? Het is deze vraag die de meningen verdeeld houdt. In deze bijdrage aan een afscheidsbundel voor Paul Knol wil ik een pleidooi houden voor een bevestigende beantwoording van de gestelde vraag. Hiermee ga ik tegen de heersende mening in ons land in. Deze heersende mening is tot uitdrukking gebracht in het onlangs ingediende wetsvoorstel op het consumentenkrediet. Voor mijn pleidooi zal ik de steun inroepen van de rechtsvergelijking. In tal van landen om ons heen kent men een hoofdelijke aansprakelijkheid van leverancier en kredietgever bij goederenkrediet. Wellicht zal ook de binnenkort te verwachten Europese richtlijn inzake het consumentenkrediet een voorschrift hieromtrent bevatten.

2.

Het vraagstuk van de hoofdelijke aansprakelijkheid van leverancier en kredietgever bij goederenkrediet is onlangs aan de orde geweest bij de totstandkoming van het ontwerp voor een Wet op het consumentenkrediet (WCK). Twee adviesinstanties, de Commissie Wet op het Consumptief Geldkrediet en de Commissie voor Consumenten Aangelegenheden (CCA), bepleitten een voorzichtige mede-aansprakelijkheid (die echter door een deel van de CCA werd afgewezen).

De regering komt tot een andere konklusie:

'Wij achten introductie van het beginsel van mede-aansprakelijkheid in de WCK ongewenst. Ook bij nadere overweging menen wij dat tegen deze figuur overwegende principiële en praktische bezwaren aan te voeren zijn. Principieel bezien is de bevoordeling van de kredietkoper boven de contantkoper niet goed te rechtvaardigen. De kredietgever zou bovendien bij deze constructie als een soort borg voor de handelaar optreden. Dat is nimmer de bedoeling van partijen geweest. De praktische bezwaren spitsen zich vooral toe op het vinden van een juridisch sluitende formulering van de bedoelde hechte samenwerking en op het bepalen van de mate van wanprestatie die opschorting van de betalingsverplichtingen en eventueel verhaal zou moeten rechtvaardigen. Die wanprestatie moet immers voldoende ernstig zijn om zulke verweermiddelen en aanspraken te kunnen dragen.

Tenslotte menen wij dat met de invoering van de regeling van het nieuwe BW inzake consumentenkoop de koper afdoende beschermd zal zijn. De verkoper mag dan zijn vrijwaringsverplichting niet meer uitsluiten en ook verweermiddelen van de koper zijn dwingendrechtelijk gewaarborgd. Dan zal aan de hier bedoelde extra bescherming geen behoefte meer bestaan¹⁾.

3.

De conclusie van de regering stemt overeen met de heersende mening in de doktrine. Bij wijze van voorbeeld noem ik Schoordijk. In een beantwoording van een rechtsvraag voor *Ars Aequi* verwerpt hij naar geldend recht de mogelijkheid voor de huurkoper om verweermiddelen op basis van de gefinancierde overeenkomst aan de financier tegen te werpen²⁾. Schoordijk grondt deze visie in de eerste plaats op een beschouwing over de door partijen gebezigde juridisch-technische constructie van de driepartijenovereenkomst³⁾. Maar hij kijkt ook door deze constructie heen en komt dan tot de konklusie: 'zou een financieringsmaatschappij de verweermiddelen toegespeeld kunnen krijgen, die aan een gefinancierde transactie kleven, de financiering van consumptief krediet zou op losse schroeven komen te staan⁴⁾'. Dit argument klinkt misschien wat vreemd voor de beantwoorders van de rechtsvraag, die over een landbouwmachine ging, in het kader van

---

1) Tweede Kamer, vergaderjaar 1986-1987, 19 785, nr. 3, p. 63.

2) H.C.F. Schoordijk, Beantwoording rechtsvraag NBW (6) Verweermiddelen, *Ars Aequi* 1984, p. 275-278.

3) Zie over deze konstrukties P. Stoffels, *Huurkoop en krediet aan de consument*, tweede druk Deventer 1974.

4) Schoordijk, *Ars Aequi* 1984, p. 275, 276.

deze beschouwing over de voorgestelde Wet op het *consumentenkrediet* komt Schoordijks gedachtesprong goed van pas.

4.

Na nog te hebben opgemerkt dat de jurisprudentie ons bij deze vraag in die zin in de steek laat, dat de vele tegenstrijdige uitspraken moeilijk op één noemer te brengen zijn⁵⁾, kom ik tot een bespreking van de argumenten van de tegenstander van hoofdelijke aansprakelijkheid. Allereerst het argument van Schoordijk, dat het gemakkelijkst kan worden weerlegd. Punt 1: in de landen waar wél een hoofdelijke aansprakelijkheid is ingevoerd, is de financiering van goederenkrediet gewoon blijven bestaan. Wel is het zo dat het marktaandeel van deze financieringsvorm de laatste decennia aanzienlijk is teruggelopen. Daarmee kom ik echter aan punt 2: ook in ons land, waar nu juist geen hoofdelijke aansprakelijkheid wordt aangenomen, is het aandeel van het goederenkrediet spectaculair gezakt. In 1961 kon nog 61,7% van het verstrekt konsumptief krediet als financieringskrediet worden gekwalificeerd, in 1985 was dit gedaald tot 9,8%. Naast de persoonlijke lening (42,7%) was het doorlopend krediet in 1985 met 46,6% de belangrijkste kredietvorm. Kijken we naar het totaal uitstaande konsumptief krediet, dan is de daling nog sterker: van 80,3% in 1980 tot 7,1% in 1985. Voordat men nu zegt, waar praten we eigenlijk over, nog dit: ook die 7,1% staat nog altijd voor f 874 miljoen, een stuk meer dan de f 351 miljoen waar 80,3% van de markt in 1980 goed voor was. We zitten met andere woorden in een sterk groeiende markt, waarin weinig van veel meer is dan veel van weinig⁶⁾.

5.

Om op de argumenten van de regering een antwoord te geven, roep

---

5) W.A.M. van Schendel, in Koopboekje, vierde druk Nijmegen 1980, nr. 100. L. Dommering-van Rongen, Krediet, afbetaling en colportage, Deventer/Zwolle 1979, p. 27 komt tot de konklusie: 'de uitkomst van een proces over dit punt blijft een onzekere zaak'.

6) De cijfers zijn ontleend aan de Memorie van Toelichting op het ontwerp WCK (zie noot 1), p. 10-12.

ik de hulp van de rechtsvergelijking in. De meest vergaande bescherming van de konsument treffen we aan in de Britse *Consumer Credit Act 1974*. Section 75(1) luidt:

'If the debtor under a debtor-creditor-supplier agreement falling within section 12(b) or (c) has, in relation to a transaction financed by the agreement, any claim against the supplier in respect of a misrepresentation or breach of contract, he shall have a like claim against the creditor, who, with the supplier, shall accordingly be jointly and severally liable to the debtor'.

Iets minder ver gaat section 10 van de Zweedse wet op het consumentenkrediet, in de vertaling van Bernitz en Draper⁷⁾ luidend:

'With respect to credit sales, the buyer may raise the same defenses on the basis of the sale against a creditor's claim for payment as he is entitled to raise against the seller.

In the event of the buyer, on account of the purchase, having a claim against the seller for refund of the price, damages or other payment, the creditor shall be equally liable with the seller for satisfaction of this claim. The creditor shall not, however, be required to pay more than he has received from the buyer as a result of the credit.'

Naast deze bespreking tot het bedrag van het verstrekte krediet komen we in sommige wetten op het consumentenkrediet ook een beperking in de tijd tegen: in sommige Amerikaanse deelstaten kan de koper verweermiddelen terzake van de levering van goederen slechts gedurende drie maanden na de koop aan de financier tegenwerpen.

Weer een andere bepaling is die welke voor de toepasselijkheid van bovenomschreven regels een nauwe band tussen leverancier en financier voorschrijft. Een voorbeeld hiervan is de Franse wet van 10 januari 1978, die eist dat het financieringscontract het gefinancierde goed of de gefinancierde dienst uitdrukkelijk vermeldt⁸⁾. Deze eis wordt in Frankrijk als te knellend ervaren, vandaar dat de kom-

---

7) U. Bernitz, J. Draper, *Consumer protection in Sweden/Legislation, institutions and practice*, tweede druk, Stockholm 1986, p. 374, 376.

8) J. Calais-Anloy, *Droit de la consommation*, tweede druk Parijs 1986, p. 356.

missie Calais-Auloy⁹⁾ heeft voorgesteld om eerder een band tussen de leverantie van het goed en het verstrekken van het krediet aan te nemen¹⁰⁾.

6.

Dan nu de argumenten van de regering. Het eerste als principieel omschreven argument is dat de kredietkoper boven de contantkoper zou worden bevoordeeld. Dit argument is onjuist, omdat we de positie van de kredietkoper natuurlijk niet moeten vergelijken met die van de contantkoper die reeds betaald heeft, maar met die van de contantkoper die nog niet (geheel) betaald heeft. Welnu, deze laatste heeft in geval van een tekortkoming aan de zijde van de leverancier een opschortingsrecht. Dat wordt zelfs als een zo belangrijke bevoegdheid gezien, dat uitsluiting of beperking ervan bij algemene voorwaarden in konsumententransakties door de regering in wetsvoorstel 16 983 ontoelaatbaar wordt geacht (art. 6.5.2a.3 onder c NBW). Het zou in strijd zijn met art. 6.2.1.4, indien de leverancier aan een en ander zou kunnen ontkomen door overdracht van de vordering tot betaling aan de kredietgever.

Onjuist is ook het tweede principiële argument dat de kredietgever in de verworpen konstruktie als een soort borg voor de handelaar zou optreden. Op zichzelf is deze stelling juist, maar het is geen argument tegen hoofdelijke aansprakelijkheid. In andere landen is het nu juist de gedachte geweest dat een kredietgever zich bij het aangaan van een vaste relatie met een leverancier eerst dient te vergewissen van diens betrouwbaarheid. Dit type onderzoek is voor de kredietgever veel gemakkelijker uit te voeren dan door de kredietkoper.

Wat die relatie betreft, is het natuurlijk de vraag hoe deze in de wet - of rechtspraak - moet worden omschreven. We komen daarmee op

---

9) J. Rinkes, Recente ontwikkelingen in het Franse consumentenrecht, Tijdschrift voor Consumentenrecht, 1987/2.

10) Rapport final de la commission de refonte du droit de la consommation (kommissie Calais-Auloy), Parijs 1985, p. 103 e.v., p. 199 e.v.

het praktische bezwaar van de regering. Toegegeven moet worden dat deze omschrijving problemen kan opleveren, getuige de Franse ervaring. De rechtsvergelijking kan er echter toe bijdragen om deze problemen op te lossen.

7.

Ik kom tot de conclusie dat de argumenten tegen introductie van het beginsel van mede-aansprakelijkheid van leverancier en kredietgever in de WCK ondeugdelijk zijn. De bedoelde mede-aansprakelijkheid moet in mijn ogen wel worden ingevoerd. Daarmee zou een einde worden gemaakt aan de thans in de jurisprudentie levende rechtsonzekerheid. Het vraagstuk heeft de laatste twee decennia weliswaar relatief sterk aan betekenis verloren, in absolute getallen leeft het onverminderd voort. Bij de vormgeving van de wettelijke regeling kan aansluiting worden gezocht bij buitenlandse wetgeving en bij de ervaring die daarmee is opgedaan.